

foc!

1

foc!

Edició: Secretaria de Medi Ambient i Salut Laboral. UGT Catalunya
Redacció, disseny i correcció: l'Apòstrof, sccl
Impressió: Artyplan
Dipòsit Legal: B-17.419-2009

A un quart de nou del vespre en punt, la Paula doblega les cames amb parsimònia i estira l'esquena cap enrere pressionant al màxim el respatller de la seva cadira d'oficinista. S'estira, badalla i s'acomoda. Fa exactament onze hores que ha ocupat el seu lloc de treball a la cinquena planta d'un edifici més aviat gris del carrer Diputació de Barcelona. Avui ha passat la nit en blanc i ningú no li ha passat la mà per l'esquena. S'ha llevat d'hora i ha arribat, com cada dia, puntual com un clau a la gestoria on fitxa des de fa dotze anys. Aquesta setmana sent la pressió dels clients —ells sí que s'han despertat tard—, que esperen al darrer moment per fer la declaració de la renda. La sala i la taula on treballa són lluny de l'entrada principal. Segurament per això, no s'ha assabentat que el Jordi, el seu company de feina que s'asseu a l'altra punta del despatx, li ha dirigit un *adéu-siaufinsdemànomarxistard* rabent i ràpid. S'ha quedat sola a l'oficina, tot i que darrere seu hi ha un parell de prestatgeries altes com la lluna i plenes d'expedients per arxivar que l'amenacen, com si es tractés d'algú.

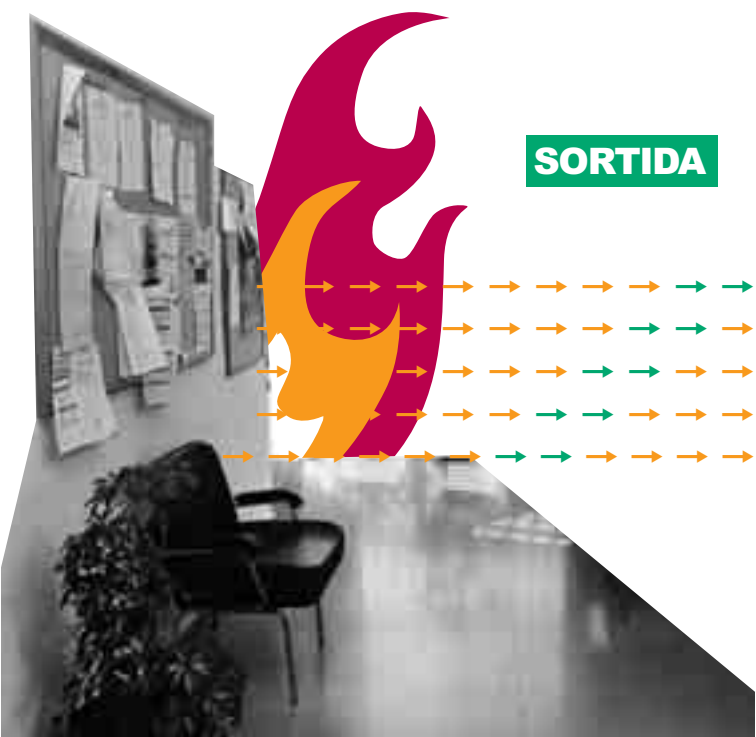
Decideix que treballarà una estona més. Vol treure's del davant dues declaracions que no són bufar i fer ampolles precisament. A les nou, cap a casa. Ara, a complir; abans, però, un cafè. Mentre es dirigeix a la sala de reunions —que fa també la funció d'arxiu i de petit magatzem on tenen la impressora i la fotocopidora, la màquina d'aigua, el microones, etc—, no pot evitar els pensaments sobre el seu futur immediat —vol fer un viatge a Filipines amb una amiga— i sobre la nova cafetera —deu fer més bon cafè, segur. Just en agafar la maneta i empènyer cap endins la porta de la sala, el passadís s'omple d'una llum engegadora. Una

brillantor silenciosa la deixa paralitzada de por, clavada davant del marc de la porta, amb la boca i els ulls oberts. El foc crema des de fa tres minuts. Llavors, encara no ho sabia. Ara ja ho sap. Encara no sap, però, que l'incendi farà perillar la seva vida.

Si avui fos un dia qualsevol –un dia normal, un dia corrent–, la Paula seria a casa. Hauria arribat fa deu minuts de classe de ioga i seria a punt –potser ja ho hauria fet– de trucar a la seva mare, que està malalta, de posar-se el pijama i de sopar una amanida d'espínacs amb parmesà i una peça de fruita. Però avui no és un dia qualsevol. Excepcionalment, treballa fora d'hores i, excepcionalment, s'ha calat foc a la seva oficina. Tot i que ella ho desconeix, aquesta segona excepció no és tan insòlita en una ciutat de més de tres milions d'habitants on s'incendien anualment centenars d'oficines. Qui té clara aquesta dada és el Jordi, el company que fa uns minuts s'ha alçat el coll de la jaqueta, ha enfonsat les mans a les butxaques i ha marxat a corre-cuita. És, des de fa poc temps, el delegat de prevenció de l'empresa, el representant dels treballadors en prevenció de riscos laborals. Va ser designat per tots els seus companys i té diverses competències: acompanyar el tècnic en les avaluacions de caràcter preventiu. Fa uns mesos va acompanyar el Manel, el tècnic que va venir a fer l'avaluació dels riscos i a establir el pla de prevenció i el pla d'emergència a qui, de forma afectuosa, anomenaven “el noi de la preven”.

“La prevenció és cosa de tots” –clama el lema– però aquestes actuacions són sempre obligació del seu cap, el senyor Garcia. Això no només ho sap el Jordi

que, com a delegat, coneix la normativa i vetlla perquè es compleixi en la mesura de les seves possibilitats. Ho sap i ho recorda ara també la Paula quan es troba amb la mà subjectada, gairebé encolada, a la maneta de la porta que dóna accés a la sala de reunions –sala blanca, l'anomenen–. Llavors li passen pel cap, a velocitat nerviosa, les mesures per a la prevenció d'incendis que hauria de conèixer i no coneix. Li passa pel cap el curs de prevenció que haurien d'haver fet i no van fer, el simulacre d'incendi que haurien d'haver assajat i no van assajar. Efectivament, tota aquella “burocràcia preventiva” –així l'anomenava el senyor Garcia– no va aplicar-la mai: va descuidar-la i arraconar-la en un calaix. Aquell oblit té ara conseqüències desastroses.

—*Quèhedefèrquèhedefèrquèhedefèr?* Es cremarà tot l'arxiu... Es cremarà tot l'arxiu...! No pot ser!
—es lamenta la Paula.

D'entrada, roman petrificada al davant d'una massa de fum que ensutja i engruna l'aire i que va ocupant, primer, el sostre de la sala i, ràpidament, la resta. Ella no sap que els fums són el producte més perillós de la combustió, ja que limiten, en gran mesura, la visió, la respiració i, en conseqüència, l'extinció d'un incendi i la sortida de les persones que s'hi troben atrapades. Ella encara no està atrapada però ho estarà. Té temps de reaccionar, però reacciona amb imprudència; el fet de només veure fum li fa pensar que pot apagar el foc —que ho ha de fer, vaja. Això que s'està omplint d'aire negre és també la seva vida. Quaranta hores a la setmana, dia rere dia, mes rere mes, any rere any. La suma de temps crea un nus, un lligam, una llaçada. I tot i no ser casa seva —un territori íntim— l'oficina és, també per a la Paula, un territori propi. Això mateix li provoca ara una gran sensació d'impotència, de debilitat, de naufragi. També la sala blanca naufraga en la boira de fum que es menja taula, cadires i l'estucat de la paret. Els dos minuts que han transcorregut d'ençà que ha descobert el fum fins ara, i els cinc des que s'han desfermat les flames, són suficients perquè un incendi controlat es converteixi en un incendi descontrolat. Superat l'estat de xoc, desallotja la mà de la maneta i gira cua tot deixant la porta de la sala blanca oberta. No sap que una de les primeres mesures d'actuació que s'han de prendre en cas d'incendi és no obrir ni deixar oberta mai una porta que es trobi calenta. El que sí que sap, però, i que en canvi no fa, és mantenir la calma i donar immediatament el senyal d'alarma.

Surt ràpidament cap al lavabo, omple un cubell que hi ha al costat de la pica i corre cap a la sala. Tira l'aigua damunt del fum en un moviment de braços deslloriat i desencaixat, a punt de trencar-se. D'improvís, talla l'aire una nova resplendor monstruosa: el foc s'ha estès. S'estén. Bat les ales des que ha obert la porta: ha deixat entrar oxigen i això ha atiat l'incendi. Està espantada i el cor li salta per dins.

—Paula, posa't tranquil·la, per favor, posa't tranquil·la... A veure, què se suposa que has de fer? Mmmmm.... Trucar als bombers. Sí, sí, trucar als bombers. Va, truca als bombers —es repeteix, també per dins.

Però entre pensar-ho i fer-ho hi ha distància: un gros forat. Torna ràpidament a la seva taula i truca al 010, l'únic telèfon que li ve al cap. Una màquina li contesta: “Ajuntament de Barcelona. Benvingut al 010. Si vol informació sobre les condicions legals d'aquest servei, premi 1. Si vol informació sobre...”. La Paula penja damunt la paraula “sobre”.

—*Merdamerdamerda*, quin és el telèfon dels bombers, quin és, quin és... —xiuxiueja.

Mai abans no havia marcat el 080, el telèfon dels bombers. El número li resulta familiar —el coneix, vaja—, tot i que, alterada com està, és fàcil que no el recordi. De la mateixa manera que no recorda altres números que també li són familiars i que també haurien estat de molta ajuda: el 112, que és un telèfon d'emergències; el 091, la Policia Nacional; o el 088, que és el dels mossos d'esquadra. Una trucada a qualsevol d'aquests li hauria estat útil i li hauria servit perquè no passés

el que ella no sap, però que finalment passarà.

Si el senyor Garcia hagués fet cas al “noi de la preven”, que al seu dia va venir a l'oficina a fer l'avaluació dels riscos, res de tot això hauria passat. Si aquell pla de prevenció no s'hagués quedat en un calaix i s'hagués dut a terme el pla d'emergència, ara la Paula hauria trobat una llista de telèfons penjada en un lloc visible i les conseqüències de l'incendi no haurien estat les mateixes. Un encàrrec de fàcil compliment que el senyor Garcia, un cap prou complidor i responsable en la seva feina i en la seva vida, no havia estat capaç de complir. “Ja ho farem, no hi ha pressa”, es deia, però no ho feia, perquè, en el fons, li semblava, és clar, que mai no ho necessitaria: que a la seva empresa mai no tindrien una emergència.

El Fèlix Serrano porta més de vint anys treballant a la centraleta del servei de bombers de l'Ajuntament de Barcelona. Ell sap perfectament que qualsevol ciutadà pot tenir una emergència en qualsevol moment. Si en lloc de marcar el 010, la Paula hagués marcat el 080, la trucada hauria entrat a un quart de nou i cinc i l'hauria atès el Fèlix.

—Bombers de Barcelona, bona nit —li hauria preguntat després d'engolir el darrer glop de cafè amb llet que es pren sempre al voltant de les nou per enganyar la gana fins a les dotze, que és quan acaba el torn i torna cap a casa.

El Fèlix hauria sentit la veu d'una persona adulta, visiblement trasbalsada, li hauria demanat les dades, hauria donat el senyal d'alarma i li hauria

010

0888

080

091

112

suggestit fer allò que la Paula no fa: sortir de l'oficina i tancar la porta sense clau. En cas d'haver de travessar una àmplia zona de fum, li hauria recomanat anar ajupida –l'atmosfera és més respirable i la temperatura més baixa– i, si és possible, amb un mocador humit cobrint el nas i la boca. Però la trucada no es produeix mai. I la Paula no sent els consells del Fèlix .

“Sempre és massa aviat per tenir por”. Això diu la pintada de protesta que dies enrere algú ha blanquejat damunt del mur del parc de les Aigües i que la Paula llegeix cada cop que surt de casa i que pensa que hauria de convertir en un puntal. Ara recorda la frase i la repeteix fent cantarella:

–Sempre és massa aviat per tenir por. Sempre és massa aviat per tenir por.

El puntal la tranquil·litza, la consola, l'ablaneix i li dóna força per impedir que es cremin deu anys més de feina. En aquests moments, encara no sap que evitar això no és el més aconsellable. Ni el més prudent. Tot i que ara l'estat nerviós no li permet recordar-ho, “el noi de la preven” els va explicar que, en cas d'incendi, mai no posessin en perill la seva integritat física. En el cas d'estar convençuts de poder apagar el foc a través d'extintors, caldria utilitzar-los actuant preferiblement amb un altre company i situant-se sempre entre la porta de sortida i les flames. Els va repetir que, en el supòsit de trobar-se sols, caldria sortir del local incendiat i tancar la porta sense clau. Tot i que és un consell que salta a la vista, la Paula se'l salta. Prefereix, tot i el risc, fer “alguna cosa”.

El foc corre com un llamp i la sala blanca està ja totalment empassada per les flames. La porta oberta facilita l'expansió de l'incendi cap al passadís i cap a la sortida a l'exterior de l'oficina. La Paula pensa que amb l'ajuda de l'extintor evitarà que el foc s'estengui encara més, però no compta amb els coneixements mínims ni amb l'expedició necessària per actuar. Falla ja en la primera mesura: no aconsegueix desprescintar-lo. Ho intenta durant una llarga estona, i els minuts que perd valen el seu pes en or.

La temperatura de la sala blanca és ara de 200 graus. Fa tres hores, no arribava als 22. L'edifici és modest i humit, i les parets no conserven ni fred ni calor. Això els obliga a tenir aparells d'aire connectats tot l'any. És fàcil ensopegar amb algun d'ells i fer-lo caure, plof, en passar de taula a taula. Igual que és fàcil ensopegar amb els cables camacurts que els connecten a la llum a través de sobrecarregades regletes. Avui, però, ni la Paula ni el Jordi —ensopec diari garantit— hi han topat. Ni tan sols amb el cable tibet d'una de les regletes de la sala blanca. Tal vegada, perquè l'han tingut més present que mai. La instal·lació de la cafetera nova els ha portat a parlar en plata de l'oficina. Fa molt de temps que en parlen entre dents —que si és poc acollidora, gens neta i molt desordenada; que si tot està ple de piles i munts, que si cables que són la selva, que si regletes de gom a gom... Cap d'ells no sap que això mateix del que ara es queixen serà causa de l'incendi, que començarà quan passen dotze minuts de les vuit del vespre i que els farà cendres el lloc de treball. Ho haurien de saber, perquè en la llista de mesures preventives que els van passar quan van arribar a l'empresa, n'hi figuren

Extinction

algunes com “mantenir sempre l'ordre i la neteja. Evitar l'acumulació de materials als racons, sota les prestatgeries i darrere les portes. No sobre-carregar els endolls i parar compte a l'hora de fer servir regletes o allargadors per connectar diversos aparells elèctrics a un mateix punt de la xarxa”. Aquí, a la gestoria, com en moltes de les empreses de la ciutat, no respecten ni la primera, ni la segona ni la tercera d'aquesta llista de mesures que s'estira com les cames. I la tercera precisament –la regleta sobrecarregada d'endolls, on es connecten la impressora petita, el ventilador, la fotocopiadora, dos altaveus i la cafetera nova que han instal·lat aquest matí– ha desencadenat la desgràcia. El que no saben ni el Jordi, ni la Marta, ni l'Anna, ni el Carles, ni la Pepa, ni la Carme, ni la Glòria, ni l'Antònio, ni la Gemma, ni la resta de companys de feina de la Paula, és que la cafetera que han connectat aquest matí, en l'únic forat buit del lladre encaixat dins la regleta atapeïda, ha provocat un curtcircuit. Això trigaran pocs dies a saber-ho. Igual que trigaran pocs dies a saber que l'acumulació de caixes i de papers en tots els racons de la sala blanca ha empès i ha engallardit el foc. La instal·lació elèctrica pot esdevenir causa d'incendi igual que ho pot ser l'acumulació de papers, diaris, revistes i material combustible acumulat en un espai. Això no iniciarà cap incendi però sí afavorirà, i molt, la seva propagació.

La sala blanca no és l'única que crema. Crema també part del passadís, i les flames són a punt de posar-se al davant i empedrar la porta d'entrada. La Paula ja no és a dins d'una oficina grisa a punt de tancar una altra declaració de renda, sinó a dins d'un embromat fosc i tèrbol. Li costa respirar.

L'extintor balla per terra, i ella jeu arraulida al seu costat estossegant. La ràpida expansió del foc l'ha empresonat en un racó de la sala on treballa. La valentia li fa fallida, i la fermesa per fer “alguna cosa” s'esvaeix. No obstant això, el so d'un telèfon mòbil que algú s'ha deixat a l'oficina la socorre. Pensa que pot trucar a la seva mare des del telèfon mòbil. Gairebé a les palpentes troba el telèfon i busca el número. M de mama. El marca però a l'altre costat no hi ha ningú.

—Hola sóc la Montse. Ara no m'hi puc posar. Deixa el teu missatge i et trucaré.

Esbufega, panteixa i deixa el missatge.

—Mama, escolta, sóc al despatx... Hi ha un incendi... Truca als bombers, si us plau...

I penja. Estossega i es queda estupefacta i immòbil veient com el foc s'estén com una taca d'oli damunt del marbre. Li passa pel cap que molt aviat la cremarà a ella i que morirà atrapada com una mosca i el desig perquè això mateix no passi l'omple d'energia: es posa una mà a la boca, seca com el guix, i amb l'altra fa tanta força com pot per aixecar-se. Després d'uns segons dreta, busca la finestra de la sala, des d'on vol demanar ajuda, però el fum li impedeix veure-hi i el foc l'impedirà arribar-hi. Si no pot accedir a la finestra, ha de mirar de trobar la porta que connecta aquesta sala amb l'altra sala on hi ha la sortida d'emergència. Entre el fum, pot distingir, això sí, el llum d'emergència. Comença a caminar a quatre grapes en direcció a la porta. Trepant per terra, topa amb la pota d'una taula, un tamboret i el respatllet d'una cadira que les flames

han tombat. La taca vermella de la brusa que sembla sang és sang. Mentre avança, recorda alguna de les coses que li queden per fer a la vida pensant que li donarà forces. Ho fa.

D'aquesta manera, és com aconsegueix sortir de la sala del mig –així l'anomenen– i arribar fins a una part del passadís on encara no han arribat les flames, però sí un núvol espès i negre de fum. Aquest és precisament el fum que li desencadena la intoxicació i la deixa estesa al bell mig del corredor. No aconsegueix arribar fins a la porta d'emergència. No obstant això, de res no li hauria servit arribar-hi, perquè l'hauria trobat bloquejada per les nou caixes plenes de paquets de 500 folis que algú havia deixat, provisionalment, fa setmanes. Dimarts passat el Jordi va queixar-se per això mateix al senyor Garcia. El seu cap li ha promès que ho solucionaria. Ell recorda la promesa justament ara quan puja a l'oficina, perquè s'ha deixat el mòbil, i comença a sentir el foc i el fum que baixen per l'escala. S'imagina que s'ha calat foc en alguna de les oficines. Surt al carrer i demana ajuda. Demana al primer que troba que telefoni als bombers, si us plau. Un jove ho fa. Ell torna a entrar a l'edifici i puja escales amunt. Sap que en cas d'incendi no s'ha d'agafar mai l'ascensor. Comprova, ràpidament, que el fum surt de la porta de la seva oficina. Obre la porta i crida la Paula amb desesperació. No està segur que sigui a dins, tot i que és probable. Ella ho ignora però el Jordi sap que els fums i els gasos són els responsables de la majoria de les morts per incendi, ja sigui directament, per inhalació, o degut al pànic i desorientació que originen. El fum asfixia, intoxica i crema les vies respiratòries i el Jordi té por que això li hagi passat a la seva companya de feina. Sap que

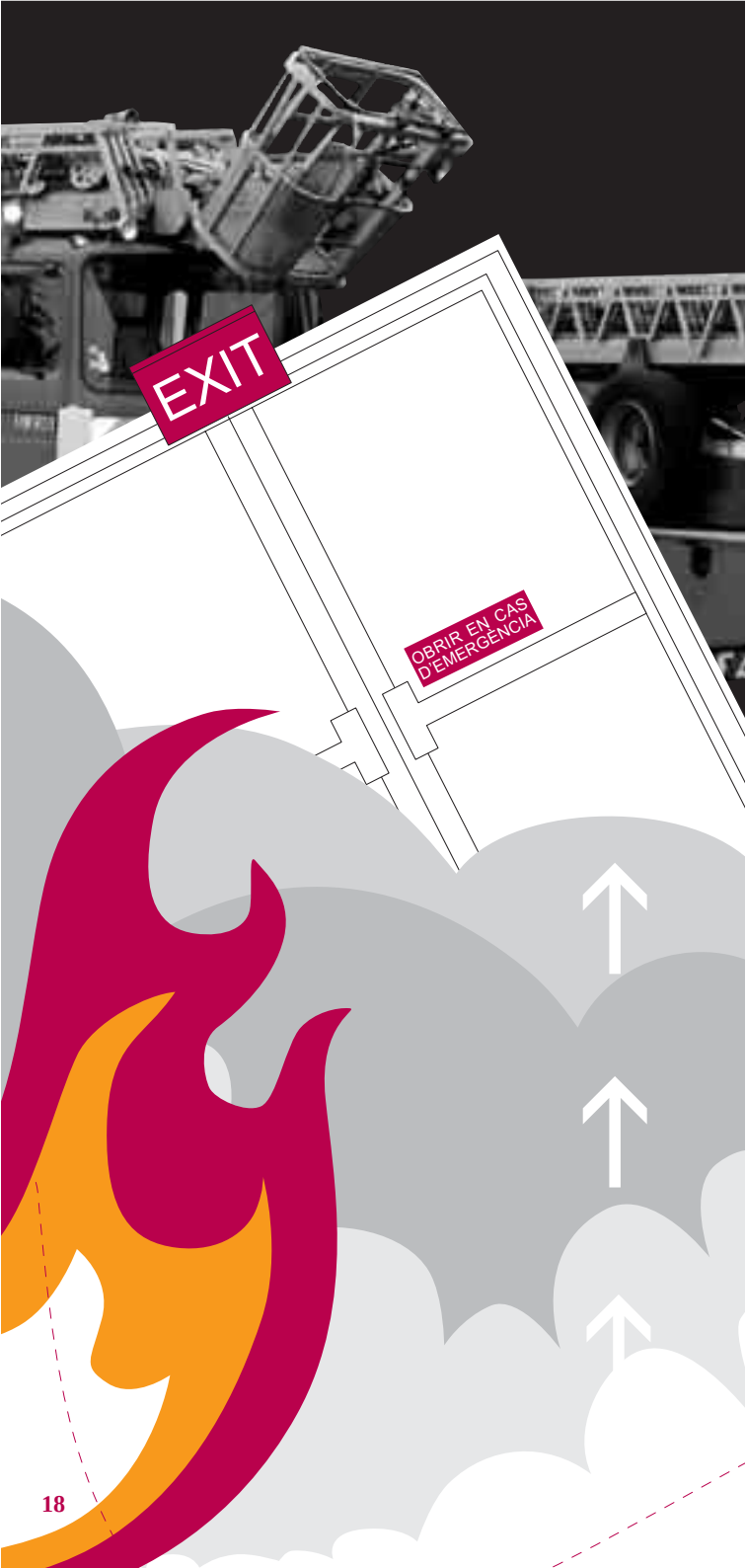

no és prudent entrar ni agafar un extintor de l'escala, treure-li l'anella de seguretat i a metre i mig descarregar-ne el contingut damunt les flames. Esperar els bombers és el que cal fer.

El Jaume Vendrell és bomber des de fa més de deu anys. Sap que un edifici pot convertir-se en cendra d'un moment a un altre i que el cel pot passar de blau a negre en un tres i no res. Aliè encara a l'incendi, que ha començat fa un quart d'hora al carrer Diputació i que haurà de córrer a apagar d'aquí a tres minuts, clava la vista, un altre cop, en el catàleg de furgonetes. Mentre pensa que vol comprar-se'n una, nova de trinca, un jove està telefonant al 080 i és el Fèlix qui li agafa la trucada i qui avisa ràpidament a la central, on hi ha el Jaume de guàrdia. Els minuts que passen entre que el Jordi torna a l'oficina a buscar un oblit, i descobreix l'incendi i els bombers l'apaguen són una engruna. Tot passa, per sort, a corre-cuita, fugaçment.

Al Jaume, el cor ja no se li enfonsa fins a les botes quan rescata, entre flames, una dona com la Paula intoxicada pel fum –dirà el diagnòstic– i amb tres cremades de tercer grau, una a la cama, l'altra a la panxa i una darrera al peu. Una dona que hores més tard roman ajaguda al llit d'una habitació de la novena planta de l'hospital de la Vall d'Hebron de Barcelona.

La Paula obre els ulls i triga uns instants a saber que es troba en un hospital. Llavors ho recorda tot: el fum, les flames, l'ofec... Malgrat que se sent afortunada d'haver sobreviscut, pensa amoïnada en les declaracions de renda que les flames es deuen haver empassat. Què els dirà, als clients?

Li comenta aquest neguit a la infermera, i la infermera li recorda que el 70% de les víctimes dels incendis moren per intoxicació de fum, que és justament el que a ella li ha passat. “Si no arriba a ser pels bombers, no ho expliques”, li contesta. En aquest moment, pateix un xoc emocional i els metges li administren un ansiolític.

Dies més tard, la Paula contrau i distén els músculs, com si fes un exercici, i pren consciència de les ferides que té al cos. No li cal pessigar-se la carn per tenir la certesa que el que ha passat ha passat de debò. Sent la calma que deixen els desastres quan ja han marxat. És la mateixa calma que sent el Jaume, satisfet per la seva actuació. Pensa en la noia que va treure de l'oficina. És una més dels centenars de persones que, al llarg dels seus anys com a bomber, ha hagut d'evacuar. Si es tinguessin clares les mesures d'actuació en cas d'incendi, s'evitarien moltes de les seves intervencions. És una pena que només siguem conscients dels perills quan ja és massa tard, pensa el Jaume. La seva experiència, com la del món, hauria de servir d'alguna cosa.

Secretaria de Medi Ambient i Salut Laboral
Rambla de Santa Mònica 10, 08002 Barcelona
Tel. **93 304 68 32**
otpri@catalunya.ugt.org
www.ugt.cat

